

Som en fejltagelse må man imidlertid karakterisere optagelsen af den østtyske historiker Joachim Streisands afhandling: »Bismarck und die deutsche Einigungsbewegung des 19. Jahrhunderts in der westdeutschen Geschichtsschreibung«. Her får Ritter, Rothfels et al. det glatte lag under anvendelse af purple passages som følgende: »Inzwischen sind die anfangs von allen Besatzungsmächten getroffenen Massnahmen zur Demokratisierung und Entmilitarisierung Deutschlands nur im Osten unserer Heimat, der deutschen Demokratischen Republik, konsequent weitergeführt worden . . . Auf der Grundlage des Marxismus-Leninismus wird hier ein neues, richtiges Bild auch von den deutschen Einigungsbestrebungen des 19. Jahrhunderts erarbeitet. In Westdeutschland dagegen, wo der deutsche Imperialismus als Hauptverbundeter des amerikanischen Imperialismus wiederersteht, gerieten auch die herrschenden Richtungen der Geschichtswissenschaft in den Dienst dieser Restaurationsbestrebungen, ja mehr noch: sie tragen wesentlich zu ihrer Förderung bei« etc. *ad nauseam*. Der må kunne findes mere begavede fortalere for en socialistisk fortolkning af den tyske fortid end Streisand.

JOHNY LEISNER

DONALD READ: Cobden and Bright. A Victorian Political Partnership. London, Edward Arnold, 1967. x+275 s. 42 sh.

HERMAN AUSUBEL: John Bright. Victorian Reformer. New York, John Wiley & Sons, 1966. xviii+250 s. 48 sh.

Det hører til sjældenhederne, at der i politik dannes tandem-par: politikere, som i næsten alle situationer håber, tænker eller handler ens, men det er 'good accepted history', at Richard Cobden og John Bright var et sådant par. I det midt-viktorianske England betragtede store dele af offentligheden de to som hørende sammen, fordi de forstod at placere sig som talsmænd for kornlovenes ophævelse, for frihandel, for en fredeligere engelsk udenrigspolitik, for parlamentsreformer osv. Nuancerne i de to mænds standpunkter gik tabt for samtiden, og de gængse opfattelser bestyrkedes yderligere, fordi Bright, som overlevede Cobden i 24 år, benyttede enhver lejlighed til at understrege, at der imellem dem havde hersket enighed i alle spørgsmål, og at de i deres politiske gerning havde stået i et dybt engagerende og gensidigt afhængighedsforhold.

Den populære opfattelse af tandemparret bekræftedes af de biografier over Cobden og Bright, som hhvs. John Morley og G. M. Trevelyan udsendte i begyndelsen af dette århundrede. Begge hvilede de på en antagelse af et overordentligt nært forhold mellem de to mænd, et forhold, som var betinget af deres kongeniale karakter og tænkning.

Uafhængigt af hverandre har to historikere i de seneste år stillet sig den opgave at punktere de myter, som således er opstået. Donald Read har valgt at undersøge den postulerede enighed mellem Cobden og Bright, mens Herman Ausubel har koncentreret sig om en ny vurdering af Bright.

Donald Read's udgangspunkt er den kritiske historieforsknings klassiske spørgsmål: Hvad er grundlaget for vor viden om et historisk hændelsesforløb. Overbevisende og elegant arbejder han sig frem til en konstatering af, at på væsentlige

punkter stammer overleveringen om partnerskabets karakter og styrke fra Bright. Analysen føres videre med en påvisning af, at Bright ikke har været særlig pålidelig i sine oplysninger om det indbyrdes forhold f.eks. ved dannelsen af anti-kornlovsligaen, spørgsmålet om parlamentsreform eller holdningen til den amerikanske borgerkrig. Gennem disse analyser konstaterer Read, at Bright var præget af en rigid karakter, hvor Cobden var den smidigere og dermed overlegne politiker. Bright måles med Cobdens alen, og en tematisk gennemgang af deres udtalelser og adfærd i en række situationer slår fast, at Bright nok var Cobdens elev, men ikke hans jævnbyrdige partner.

Denne veldokumenterede konstatering føres imidlertid ud over rimelighedens grænser, når forfatteren – for tiden efter Cobdens død i 1865 – gang på gang anfører, hvorledes Cobden ville have handlet i spørgsmål, hvor Bright nu stod alene – og derfor undertiden gjorde det forkerte! Helt absurd virker det, når det s. 248 postuleres, at Cobden i vore dage formentlig ville have anbefalet engelsk indtræden i EEC, fordi han i 1860 indgik en handelsaftale med Frankrig ud fra den betragtning, at det var et skridt i den rigtige retning.

På trods af at Read således i denne henseende misbruger sine egne konstateringer, så supplerer hans fremstilling Herman Ausubels studie over personen Bright. Ligesom Read er Ausubel revisionær: han vil nå til et mere nuanceret billede af Bright, befriet for mange års fejltolkninger.

Det kildemæssige grundlag for undersøgelsen er breve, manuskripter og dagbogsoptegnelser. Hans konklusion bliver, at Bright langt fra var den stoute og selvbevidste reformator, som til alle tider troede på sin sag. Tværtimod fremhæves den usikkerhed, som prægede hans politiske gerning, en usikkerhed, som afspejledes ikke blot i manglende tro på effekten af hans berømmede talegaver, men som også førte ham til at tvivle på, om han overhovedet havde nogen politisk mission. Også Ausubel viser, at Brights senere optegnelser ikke er et sikkert kilde-materiale til forståelse af hans foretagne handlinger: han havde en klar tendens til at rationalisere og dermed også glorificere sine afgørende beslutninger.

De to forfattere når da i hovedsagen til identiske konklusioner. Hver for sig har de gravet dybt og har dermed udvidet vor viden om dominerende træk i forrige århundredes engelske historie. Det må imidlertid undre, at ingen af dem har søgt at besvare spørgsmålet om, på hvilken måde to reformatorskikkelser i 1800-tallets England overhovedet formåede at øve nogen indflydelse på den førte politik. Ausubel nærmer sig problemstillingen ved at fremhæve, at i hvert fald Bright ikke overvurderede anti-kornlovsligaens indflydelse på Peel's beslutning om at ophæve kornlovene. Men dermed forstærkes behovet for en undersøgelse af, hvorledes repræsentanter for en parlamentarisk minoritet, som i en række tilfælde indtog åbenlyst upopulære synspunkter, der ikke svarede til det officielle Englands, kunne kæmpe sig vej frem til en position, hvor Gladstone og endog Palmerston søgte de to mænds råd.

Med andre ord: forholdet mellem Bright og Cobden på den ene side, de etablerede parlamentsgrupper som f.eks. peelitter, whigger og – senere – liberale på den anden side, er ikke gjort til genstand for overvejelser, som kan supplere de synspunkter, der fremsættes f.eks. af John Vincent i *The Foundation of the Liberal Party 1857-1868* (London, 1966).

KNUD LARSEN